

TRABZON MİLLETVEKİLİ
M. AKİF HAMZAÇEBİ'NİN
29.06.2004 TARİHİNDE

**ÖZEL GELİR VE ÖDENEKLERİN DÜZENLEMESİ
İLE BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE
KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI
HAKKINDA
KANUN TASARISININ TÜMÜ ÜZERİNDE
TBMM GENEL KURULUNDA
CHP GRUBU ADINA YAPTIĞI
KONUŞMANIN ÖZETİ**

- ✓ **Fon uygulamasının sonucu, bütçe dışında, neredeyse, bütçenin zaman zaman yüzde 50'sine yakın oranlara ulaşan büyüklükte ikinci bir bütçe oluşmuştur.**

Bu tasarı, bugüne kadar bütçe sistemimizde yer alan ve bütçenin birlik ilkesine aykırılık oluşturan çeşitli hükümlerin ortadan kaldırılmasını düzenliyor. Bilindiği gibi, bütçenin birlik ilkesi gereği, devletin bütün gelirleri bütçeye girer, bir havuzda toplanır ve havuzda toplanan bu gelirlerden, kurumlara ihtiyaçları ölçüsünde ödenekler verilir. Hiçbir zaman, bir gelir, belli bir harcamanın karşılığını oluşturmak üzere bir kurumun bütçesine gelir ve ödenek kaydedilmez. Türkiye'de özellikle 1980 sonrasında bütçenin çok temel ilkeleri yanında, bu birlik ilkesine aykırı olarak birçok düzenleme yapılmıştır. Hatırlayacaksınız, bütçenin genel harcama disiplinini bozan fonlar öncelikle ihdas edilmişti. Genel harcama düzeninin ve malî kontrol sisteminin dışına çıkan fonlar, idarelerin elinde, genel bütçenin bütçe disiplinini bozan birer uygulamanın araçları haline gelmiştir.

Başlangıçta, birtakım yatırım harcamalarının finansmanı amacıyla ihdas edilen fonlar, giderek gelişmiş, hemen her kurumun fon ihdas etmesi gibi bir sonucu yaratmıştır. Fon uygulamasının sonucu, bütçe dışında, neredeyse, bütçenin zaman zaman yüzde 50'sine yakın oranlara ulaşan büyüklükte ikinci bir bütçe oluşmuştur. Malî disiplini bozan bu fon uygulamalarına, 2000 yılından bu yana, 2000 ve 2001 yıllarında özellikle 2002 yılında son verilmiş ve bugün, bütçe içi veya bütçe dışı sadece 6 fon kalmıştır.

- ✓ **Özel gelir ve özel ödenek kaydı uygulamasına belli istisnalar haricinde son verilmesi son derece doğrudur.**

Fon kuramayan idareler, özel gelir ve özel gider veya özel ödenek kaydı dediğimiz, bugün görüşmekte olduğumuz tasarıya konu olan düzenlemeleri ihdas etmişlerdir. Buna göre de, kurumların belli gelirleri, o kurumların belli harcamalarını karşılamak üzere o idarelerin bütçelerine özel ödenek olarak kaydediliyordu. Bu da bütçe disiplinini bozan bir uygulamadır. Bunların 2004 yılı rakamsal tutarının 3,7 katrilyon liraya ulaştığını görmekteyiz. Demek ki, fonlar dışında bütçe disiplinini bozan ikinci uygulama, bu özel gelir ve özel ödenek kaydı uygulamasıdır. Bu uygulamaya da belli istisnalar haricinde son verilmesi son derece doğrudur.

✓ **Bölünmüş yolun finansmanında özel gelir ve özel ödenek kaydı uygulamasına devam edilecekken diğer yatırımlarda durum nedir?**

Bütçeye ilişkin bu tasarıyı konuşurken, doğal olarak, bütçenin genel dengelerini de tekrar gözden geçirilmesi, değerlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin, görüşmekte olduğumuz bu tasarıda yatırımlara ilişkin bazı hükümler de yer almaktadır. Double yol veya bölünmüş yol olarak isimlendirdiğimiz yatırımların finansmanına ilişkin olarak ilgili kurumların taşınmaz satışlarından elde ettikleri gelirlerin, kendi bütçelerinde, bölünmüş yolun finansmanında kullanılmak amacıyla, tekrar 31.12.2007 tarihine kadar özel gelir ve özel ödenek kaydı uygulamasına devam edilecektir. Ancak, bölünmüş yolda bu ihtimam gösterilirken, diğer yatırımlarda durum nedir?

✓ **Kapasite artışını yaratmaksızın ekonomideki büyümeyi kalıcı kılmak mümkün değildir.**

Bilindiği gibi, 2003 yılı bütçe sonuçları, yatırımlar açısından toplam 7,2 katrilyon liralık bir yatırım harcamasıyla sonuçlanmıştır. 2002 yılı yatırım tutarı ise 6,8 katrilyon liradır. 2004 yılı program hedefinin de 2003 ve 2002'den daha az olarak 6,4 katrilyon lira olduğunu görülmektedir. Hükümet, faiz dışı fazlayı tutturabilmek için önemli ölçüde yatırım harcamalarından kesinti yapmaktadır. Ekonomide 2002 yılından bu yana bir büyüme sürecine girdik. 2002-2003 yılları büyümeyle sonuçlandı. 2004 yılı yıl sonu büyüme hedefinin de olumlu olduğunu biliyoruz. Ancak, bu büyümenin kalıcı olabilmesi, her şeyden önce, kamunun kendisine düşen yatırımları yapmasına bağlıdır. Yüzde 6,5 oranındaki faiz dışı fazlayı tutturabilmek için, her ne pahasına olursa olsun yatırımları kısmak büyümenin sürdürülebilir olmasını tehlikeye atmaktadır. Rakamları izliyoruz, kapasite kullanım artışı ekonomide 2002 yılından beri artıyor ve sınıra gelmiş durumda. Bundan sonra büyümenin olabilmesi, ilave kapasite artışının yaratılmasına bağlıdır. Bu kapasite artışını yaratmaksızın ekonomideki büyümeyi kalıcı kılmak mümkün değildir.

✓ **İşsizlik yaratan büyüme yanlış bir politika tercihinin sonucudur.**

Bu yapılmazsa, hepinizin bildiği gibi, ekonomideki büyüme istihdam yaratmayan, tam tersine işsizlik yaratan bir büyüme olur. İşsizlik rakamlarını tekrar sizlerin dikkatine sunmayı fazlalık görüyorum; ancak, hepimiz biliyoruz ki, 2001 yılından bu yana; yani, kriz olan 2001 yılından bu yana işsizlik oranında ve işsiz sayısında azalma değil, tersine artış vardır. Büyümenin olduğu 2002-2003 yıllarında bile işsiz sayısında bir artış görüyoruz, işsizlik oranında bir azalma görmüyoruz. Bunun nedeni, kamunun kendisine düşen yatırımları yapmaması, bunlardan vazgeçmesidir; bu temel politika tercihi yanlıştır.

✓ **Faizdışı fazladaki bir puanlık bir azalma ve bunun yatırıma yöneltilmesi, yaklaşık 4,2 katrilyon liralık ilave kaynak demektir.**

Faizdışı fazla uygulamasında Türkiye'nin yeni bir anlayışa geçmesi gerekmektedir. Yüzde 6,5 oranındaki faizdışı fazla, bilindiği gibi, gelirlerin, faiz dışındaki harcamalardan, gayri safi millî hâsılanın yüzde 6,5'u oranında fazla olması demektir. Ancak, bu oran hesaplanırken, yatırım harcamaları, cari harcamalar gibi değerlendirilmektedir. Yatırım harcamalarını, cari harcama, tüketim harcaması gibi değerlendirirsek yanlış sonuçlara ulaşırız. Cari harcama karşılığında kamunun aktifine hiçbir şey girmez; ama, yatırım harcaması karşılığında kamunun aktifine bir varlık girer. Yatırım harcaması yaparsınız, karşılığında, aktifinize başka varlıklar girer, hastane binası girer, hükümet konağı girer, baraj girer, santral girer. Bu nedenle, faizdışı fazla hesabında, Türkiye'nin, kesinlikle,

yatırım harcamalarını yeni bir anlayışla ele alarak, cari harcama sınıfına sokmaktan kurtarması gerekmektedir. Faizdışı fazladaki bir puanlık bir azalma ve bunun yatırıma yöneltilmesi, yaklaşık 4,2 katrilyon liralık ilave kaynak demektir.

- ✓ **Toplumun sırtında yük oluşturmayacak yeni bir faizdışı oranının tespit edilmesi gerekmektedir.**

Hükümet, IMF'yle yeni görüşmeler yapıyor; 2005 yılı şubatında sona erecek mevcut stand-by anlaşmasının yerine konulacak olan yeni bir anlaşmanın müzakeresini yapıyor. Anlaşmanın nasıl sonuçlanacağını bilmiyoruz. Ancak, faizdışı fazla konusunda, kesinlikle, Türkiye'nin ihtiyaçlarına uygun, ekonominin ve toplumun sırtında yük oluşturmayacak yeni bir faizdışı fazla oranının; yatırım harcamalarını dikkate alan, cari harcama olarak saymayan yeni bir faizdışı fazla oranının tespit edilmesi gerekmektedir.

- ✓ **Cari açığı önlemek için, yüksek faizdışı fazlada ısrar etmeye devam etmek, ekonomi açısından kesinlikle doğru olmayan sonuçlar yaratacaktır.**

Yüksek faizdışı fazla oranı konusundaki görüşmelerin ve 2005 yılı uygulamasının ne olacağını, tabii ki şu anda bilmiyoruz. Ancak, ekonominin yaşamakta olduğu bu süreçte bir de cari açık tehlikesi var. Cari açık tehlikesine karşı, Türkiye'ye önerilecek olan yöntem, büyümeden veya çeşitli maliye politikalarından hareketle, belki yeni birtakım politikalar, unsurlar tespit etmek değil, faizdışı fazlanın, yine bu oranda devam etmesi olabilir. Ancak, cari açığı önlemek için, yüksek faizdışı fazlada ısrar etmeye devam etmek, ekonomi açısından kesinlikle doğru olmayan sonuçlar yaratacaktır.

- ✓ **Cari açıkta öngörülen revize hedef tekrar revize edilmek zorunda kalınacaktır.**

Cari açık, bu yılın ilk dört ayında, 6,9 milyar dolar gibi bir rakama ulaşmıştır. 2004 mart ayı sonundan geriye doğru 12 aya gittiğimizde ise cari açık tutarının 9,1 milyar dolar olduğunu görmekteyiz. Hükümetin 2004 yılı cari açık hedefi de 7,6 milyar dolar olarak ilan edilmişti. Ancak, ilan edilen bu hedef, çok kısa bir süre sonra revize edilmiş, 9,2 milyar dolara çıkmıştır. Rakamın burada kalıp kalmayacağı, ekonominin yaşayacağı gelişmelere bağlıdır. Hepinizin bildiği gibi, uluslararası petrol fiyatlarında meydana gelen artış, Türkiye'nin beklemediği bir dış ödemeler dengesi sorunu yaratmıştır. Petrol fiyatlarının bu ölçüde devam etmesi halinde, cari açıkta öngörülen revize hedef te yukarılara doğru tekrar revize edilmek zorunda kalınacaktır.

- ✓ **Ekonominin, hem 2003 yılında hem de 2004 yılında üst üste bu kadar yüksek düzeyde cari açık vermesi, bir ödemeler dengesi sorununu herkesin aklına getirmektedir.**

Uygulanmakta olan para politikasının dalgalı kur esasına dayanması cari açığa karşı yeterli güvence sağlamaktan uzaktır. Türkiye gibi, borç stoku yüksek ve borç stokunun çevrilmesine ilişkin sorunu olan ülkelerde, bire bir cari açık-döviz kuru ilişkisini kurmak her zaman mümkün olmayabilir. Bu bağlantı zaman zaman kopabilir. Bu nedenle, Türkiye'de cari açığı değerlendirirken, tek başına dalgalı kurun bir güvence olmayacağını gözden uzak tutmamamız gerekmektedir.

- ✓ **Dalgalı kur yanında, maliye politikası, her zaman için, bir önlem olarak akla gelmelidir.**

Dalgalı kur yanında, maliye politikası, her zaman için bir önlem olarak akla gelmelidir. Hükümetin bu konudaki yaklaşımı, cari açığın gayri safî millî hâsılaya oranının henüz tehlikeli

bir seviyeye ulaşmadığı, ayrıca, dalgalı kurun cari açığa karşı bir güvence oluşturduğudur. Ancak, bunların yeterli olmadığını hepimiz görüyoruz.

- ✓ **Bu kadar yüklü bir finansman ihtiyacının karşılanması Türkiye'nin önünde çok önemli bir sorun olarak durmaktadır.**

Ayrıca, 2003 yılında yapılan gözden geçirme çalışmalarında, 2004, 2005 ve 2006 yılları için ön-görülen cari açık rakamlarını, IMF'ye olan toplam borçların tutarı ve gelecekte cari açığın finansmanı için temin edilmesi gereken borçların tutarıyla birlikte dikkate aldığımızda, gerçekten, bu kadar yüklü bir açığın, bu kadar yüklü bir finansman ihtiyacının karşılanması Türkiye'nin önünde çok önemli bir sorun olarak durmaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ekonomideki bu gelişmeler, hükümetin dikkatle takip etmesi gereken gelişmelerdir. Cari açık konusundaki yaklaşım son derece eksiktir. "Kozmetik tedbirlerle cari açık önlenmez" şeklindeki Sayın Bakanların beyanları, gerçekte cari açığa karşı hiçbir önlem alınmaması gibi bir sonucu, yaklaşımı yansıtmaktadır. Cari açığa karşı geçmişte önlem almayan hükümetlerin ekonomiyi hangi noktalara sürüklediğini gördük. Türkiye'nin önünde yine böyle bir sorun vardır, yine böyle bir tehlike vardır. Hükümeti, bu yasa vesilesiyle buradan bir kez daha uyararak, dikkatlerini bu yöne çekmek istiyorum.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.